

Osobní příběh kapitána v.v. Karla Hořice z Brna

Situace v období před 20. srpem 1968 byla u 24. vrtulníkového pluku v Brně ve znamení velkého výcvikového úsilí spolu se změnami ve společenském životě. V kolektivech byly velké diskuse kupř. o událostech kolem „2000 slov“, diskuse kolem útočení brněnských sdělovacích prostředků proti vrtulníkovému pluku, diskuse kolem problematiky létání nad brněnskými městskými částmi apod.

Třetí letka měla v kritický den plánované noční létání (z 20. na 21.8.68). V tomto týdnu bylo velení pluku prakticky na úrovni zástupců. (Velitel pluku pplk. Zamykal rekreaci v Jeseníku, pluku velel jeho zástupce pplk. Kopec, hlavní inženýr pluku pplk. Procházka byl na řádné dovolené a zastupoval jej náčelník provozu mjr. Smetana, náčelník provozní skupiny mjr. Hejdušek byl na dovolené a zastupoval jej mjr. Hlinka).

Navenek panující ovzduší klidu bylo při plnění plánovaných úkolů leteckého výcviku ovlivňováno vnějším děním. Televize rozebírala momentální stav přítomnosti sovětských jednotek na našem území, které zde setrvaly již několik týdnů po ukončení velitelského cvičení Varšavské smlouvy.

V Praze se objevil nový prvek veřejných diskusí ve Stromovce, v jakémsi Hyde-parku jako v Londýně za účinkování skupin z K-231, KAN atd. Tisk se zabýval rehabilitacemi z politických procesů padesátých let, západními letci, pracovními tábory v Jáchymově. Bylo období po stranických konferencích v armádě. Časopis „Vítězná křídla“ představoval kandidáty na nadcházející 14. sjezd KSČ, na letištích probíhal rovněž proces kolem oživení organizace „Svaz letců“, tvořily se plány změn podle diskusí mezi běžnými lidmi. Byly organizovány podpisové akce k různým provoláním a peticím. Mezi řadové důstojníky pronikaly zprávy o neobvyklých jednáních, představujících nátlak ze strany delegace sovětské armády vedené maršálem Grečkem.

Letovou noc z 20. na 21.8.1968 řídil pplk. Kopec. Byla jasná vlahá noc. Létala se varianta letů za normálních povětrnostních podmínek. Naplánovány byly orientační lety na trase Brno – Hodonín – Kyjov (mezipřistání) Vyškov (mezipřistání) – Brno. Osádka vrtulníku č. 0152 byla oné noci po 21 hodině v prostoru elektrárny Hodonín, když obdržela rozkaz k přerušení letu a k okamžitému návratu na mateřské letiště. Bylo vyhlášeno heslo k výstraze o bojové pohotovosti. Tato osádka přistála jako poslední. Celá letová směna již byla shromážděna a čekalo se na její přistání. Pplk. Kopec zdůvodnil v tomto směru důvod ukončení létání. Za přítomnosti celé směny byl volán k telefonu, letové směně oznámil, že může jít domů, ale domovy neopouštět, jelikož se očekává vyhlášení branné pohotovosti státu. Což by znamenalo zaujetí bojové pohotovosti. (Její součástí byl okamžitý odlet vrtulníků MI 4 do Přerova pro potřeby tamního leteckého pluku). Bylo zdůrazněno, že nástup noční směny do zaměstnání bude ve 12 hod následujícího dne (21.8.1968). Ale většina noční směny sama nastupovala do zaměstnání již mezi 8-9 hodinou, poněvadž pronikly zprávy z televize a rádia o invazi vojsk Varšavské smlouvy. Většina se domnívala, že zaspala oznámení spojek k okamžitému návratu k útvaru. Ale během ranních hodin rozhlas již oznámil zprávy „... armádě, SNB a Lidovým milicím nebyl vydán rozkaz k obraně země ...“. Náčelník štábu pluku (pplk. Kalandřík) nestačil příslušníkům pluku říkat, že zatím je třeba soustředit se ve svých prostorách (letek, skupin a oddělení) a že další rozkazy se očekávají. V kolektivech se rozebírala mozaika událostí uplynulé noci.

V Brně to začalo pravděpodobně oním telefonátem pplk. Kopcovi. Měl se dostavit na letovou kontrolu na Tuřanské letiště. Tam byl pravděpodobně zajat a donucen být pod dozorem. Tehdy již několik dnů před 20.8.1968 parkovalo na stojance brněnského letiště v Tuřanech TU-104, údajně pro nějakou poruchu. Tento letoun se pak stal řídicím prvkem výsadku k obsazení brněnského letiště. Z vyprávění je známo, že velitelské stanoviště Protivzdušné obrany státu (PVO) v Rebešovicích mělo dostat příkaz, aby nebyly ze strany PVO činita opatření proti vzdušným cílům, které neodpovídají na elektronické dotazy „Jsem vlastní letec“. Potom začaly na Tuřanském letišti přistávat letouny „vzdušného mostu“ AN-12. V každém letounu bylo buď 80 výsadkářů, nebo obrněný transportér, či výsadkový tank.

V centru města pak probíhala varianta „A“ intervenčního zásahu. Důstojníci naší armády ve stejnokrojích byly interventy internováni v budově posádkové správy. Po vyhlášení projevu prezidenta republiky, (armádě, SNB a LM) byli přibližně po 4 hodinách propuštěni. Rovněž pplk. Kopec byl ve stejnou dobu držen v izolaci. Velitel brněnské akce byl generál Ivanov. Celorepublikový velitel vojsk byl generál Pavlovský. Brno bylo jedno z prvních míst, které byly výsadkem zasaženy, proto i organizovaný odpor zde nebyl tak efektivní, jako např. v Českých Budějovicích, kde na vzletovou dráhu byla vypuštěna cisterna oleje, takže přistávající letoun havaroval a osazenstvo letounu bylo dosti potlučeno. Na travnatém letišti v Přerově byla napříč vzletové a přistávací dráhy vyorána hluboká brázda.

V našem prostoru se zrodilo rusky stylizované prohlášení útvaru proti jednotkám okupantů, umístěným na letišti v Tuřanech. Stylizoval jej kpt. Felix Kutina. Rozmnožen byl na spisovně štábu pluku, podpis a razítko za stranickou organizaci dal předseda „Celoúvarového výboru“ mjr. Zdeněk Vávra, rovněž i zde bylo razítko útvaru a podpis důstojníka štábu pluku. K jeho předání se uvolil mjr. Otakar Pospíšil, který již dříve těmto vojákům předával letáky proti jejich vstupu do naší vlasti. K odvezení na motorce k pozicím okupačních vojsk se nabídl kpt. L. Málek. Jejich předsunuté hlídky, které byly určeny k obraně velitelského stanoviště gen. Ivanova byly od našeho útvaru vzdáleny cca 1 km. Když mjr. Pospíšil (v uniformě) tato prohlášení předával jednotlivým vojákům byl zadržen příslušníky NKVD, kteří jej autem odvezli na sovětské velitelské stanoviště přímo ke generálovi Ivanovovi. Ten když si uvedené prohlášení přečetl, doslova se rozzuřil a rozhodl, že za tak velké podřívání morálky sovětských vojsk bude mjr. Pospíšil ihned zastřelen, přítomný sovětský plukovník natáhl u pistole kohoutek a čekal. Při protestu mjr. Pospíšila, že není válečným zajatcem ale vojenským parlamentářem, zvonil telefon a gen. Ivanov mluvil s pohlaváry městského výboru KSČ. Těmto pohrozil, že sovětské tanky vstoupí do města a zahájí palbu, pokud bude při demonstracích zraněn sovětský voják a mjr. Pospíšil bude v odvetu zastřelen. Pak s nataženou pistolí na spánku byl mjr. Pospíšil donucen uvedené prohlášení spálit. Při jejich spalování přijeli autem další příslušníci NKVD a přivezli ještě kpt. Málka a oba pak umístili do výklenku chodby, kde je střežili tři sovětské samopalníci. Po mučivých 4 hodinách byli oba propuštěni, což se stalo po telefonické intervenci zástupce velitele pluku pplk. Kopce za jejich propuštění. Následující noc pak vzrostla drzost okupantů, kteří začali dotírat způsobem přímé intervence vůči dozorčím služeb a strážím.

Okupanti potřebovali získat důvod svého působení, poněvadž se u nás nedělo nic, co by ospravedlňovalo jejich vojenskou přítomnost. Dalším důvodem bylo, že sovětským jednotkám nebyl dovolen přístup do vnitřního prostoru letiště a kasáren ve Slatině. Když už, tak jednotlivcům pod dozorem dozorčích důstojníků a tito je zase pak doprovodili mimo prostor útvaru. Jinak okupační jednotky využívaly znalosti rozkazu presidenta republiky, ministra národní obrany a v našem případě i štábu 10. letecké armády (gen. Rotrekla) o zodpovědnosti velitelů, dozorčích útvarů za nepoužití zbraní proti cizím vojákům. Tak došlo také k odcizení dvou samopalů. Jeden u dozorčího POL-4 (leteckých opraven, sousední útvar) a druhý u PRTZ (u útvaru radiotechnického zabezpečení).

Došlo tak k odcizení GAZ u POL-4, který byl ve vnitřním městě opuštěn s propíchnutými pneumatikami, podobný případ se odehrál i s autem T-805.

Dne 22.8.1968 došlo k násilným vstupům na stanoviště letounů a k prohlídkám na všech letištích po té, co toho dne uletěl pplk. Chadalík z letiště v Hvlíčkově Brodě do SNR. (Zde oznámil, že je kurýrem vlády naší země a žádá o přepravu do Jugoslávie, tam se také dostal, požádal o azyl, ale byl vrácen zpět. Jugoslávské úřady chtěly mít schválení naší vlády). Nakonec okupantům bylo umožněno obsazení strážnice a byla vymezena hranice jejich pobytu. Vrtulníky byly v této první fázi mimo jejich vliv.

Za této situace se dostal na letištní plochu pplk. Procházka se slovy: „... který ... je sem pustil ...“. Ovšem na toto později zapomněl a byl posléze hlavním realizátorem „normalizace“ u tohoto útvaru. Nenechal na pokoji ani ty, kteří již byly rok propuštěni z armády do zálohy a zapracovávali se na civilních pracovištích. Normalizátoři zasílali do podniků, kde někteří pracovníci propuštěni z armády pracovali oznámení, jakými jsou protisovětskými a oportunistickými živly. Na jiných letištích (Náměšť) byly proti úletu letounů zabezpečeny tak, že byly před ně nastavena těžká vozidla. Přítomností stráží sovětské armády byla zahájena akce pálení map a dalších důležitých poznámek. V kotelně u brány zničil některé dokumenty i příslušník vojenské kontrarozvědky mjr. Musil. Během dopoledne byla dozorčím pluku a správcem budov mjr. Fantyšem na stožáru vztyčena vlajka na půl žerdi na znamení smutku. A několik hodin poté téhož dne byla využita poplachová sířena k zahájení celonárodní stávky. Probíhali podpisové akce odsuzující vstup na území naší republiky, za neutralitu, osvobození našich politiků apod.

Během dopoledne byl ze štábu 10. letecké armády znovu obnoven rozkaz o nepoužívání zbraní a o osobní odpovědnosti velitelských i dozorčích orgánů. Stejně jako pplk. Procházka se vyjádřil i mjr. Hejdušek „... přišli nás sem vyžrat ...“. Za rok potom v srpnu 1969 už byl velitelem pořádkové roty, zasahující v den prvního výročí vstupu vojsk proti demonstrantům v městě Brně, a po této akci ještě jezdil po útvarech informovat o kontrarevoluci v Brně.

V průběhu dne 22.8.1968 intenzita vstupu cizích vojsk pokračovala. Na letiště v Brně Tuřanech přibyl stíhací pluk sovětského letectva z Maďarska (velitel pplk. Baranov). S nimi byl již rozumnější kontakt, kterého se zúčastňovalo vedení pluku a stranická organizace. (Také již při ošetřování vrtulníků nechodila s personálem sovětská stráž).

Po tzv. moskevském protokolu se sovětská vojska stáhla do prostoru Slatina. Zde byl vytvořen čtverec z tanků, hlavními obrácenými směrem ven. Z tohoto ležení byly dělány výpady do kasáren ve Slatině. Osvětlování oken, běhání hlídek po chodbách. Došlo i k výstřelu ze samopalu sovětského vojáka, který se k tomu nechtěl přiznat, i když měl zbraň odjištěnou. Pluk prováděl přípravu na zimní provoz. Asi v polovině října 1968 bylo pluku povoleno létat. Byly stížnosti, že na sovětské vojáky bylo z vrtulníku pliváno. Po odchodu cizích vojsk bylo konstatováno, že na letišti v Tuřanech byly ustříhány kabely telefonního vedení.

Vstup cizích vojsk znamenal hrubé a neurvalé porušení vzájemné úcty mezi námi jako spojenci. Proto jsem se rozhodl v takovéto armádě nesloužit. Byl jsem propuštěn v první vlně roku 1969, po propuštění jsem pracoval v železničních opravách. Mjr. Pospíšil byl propuštěn pro politickou nespolehlivost. Po propuštění z armády dostal umístění do automobilových oprav ČSAD. Odkud po měsíci se mu podařilo přejít do podniku Tesla Holešovice závod Brno, kde mohl pracovat jako strojní zámečnick. Přestože pracoval jako dělník, chodily na něj dodatečně z armády posudky, které jej označovali jako protisovětského elementa.

Osobní příběh Ing. plukovníka v.v. Jiřího Kunce z Brna

S úmyslem přispět do sborníku či vzpomínek Vojenského sdružení rehabilitovaných v Brně na osudový rok 1968 v armádě chci vzpomenout na to, co se odehrálo na štábu Velitelství východního vojenského okruhu v Trenčíně a později na Vojenské akademii v Brně, včetně mě účasti na tomto dění, až do nešťastného 21.8.1968.

V únoru a březnu vznikla mezi příslušníky VVVO obrovská aktivita na podporu demokratizačního a obrodného procesu, vedeného tehdejšími prvními tajemníkem KSČ Alexandrem Dubčekem. V dílčích organizacích štábu, kterých bylo šest či sedm, vznikla nálada na projevení podpory obrodnému procesu, a proto výbor základní organizace štábu, který tyto DO zahrnoval, dne 11. března zpracoval dopis prvnímu tajemníkovi Alexandru Dubčekovi, ve kterém vyjadřoval podporu tomuto procesu. V tomto dopisu byl vyjádřen nesouhlas s činností politického aparátu v armádě, a všeobecně – se systémem placeného stranického aparátu ve státě. Bylo zdůrazněno, že příslušníci armády se odvrátili od tohoto aparátu. Dále byl vznesen požadavek, aby byly předem vyloučeny pokusy o zneužití armády proti většině národa, který masově projevoval svoji vůli po demokratizaci a po odstoupení totalitního režimu. Byl kritizován i nový náčelník Hlavní politické správy gen Pepich za postoj k systému kádrové práce.

Jasně bylo řečeno, že takzvaná „demokracie“ prosazovaná politickým aparátem, je nesprávná a scestná. Byl vznesen požadavek, aby kádrové orgány podléhaly pouze velitelům a ne jmenovanému stranicko-politickému aparátu. K tomu byl vznesen další požadavek, a sice, aby systém politických pracovníků v armádě byl zrušen, protože se přežil. Že není třeba, aby velitelský sbor byl nadále kontrolován placeným politickým aparátem. K celkovému dění v armádě byl na závěr vznesen požadavek, aby byli odvoláni ti, kteří brzdili pokrokový vývoj ve společnosti a v armádě. Nutno poznamenat, že tento odstavec je složen z citátů, které jsem použil z kopie dopisu, který vlastním, a že mezi zpracovatele dopisu patří i dnešní náš kolega plk. Ing. Jiří Novotník.

Dopis byl odeslán a kopie zaslány i tehdejšímu prvnímu tajemníkovi KS Slovenska Vasilu Biľakovi, ministru národní obrany gen. Lomskému a náčelníkovi HPS gen. Pepichovi. Dnes s odstupem času a s pominutím vášnivých nálad tehdejší doby hodnotím obsah tohoto dopisu za opravdu revoluční, troufalý, a snad vůbec ojedinělý. Požadavek likvidovat stranicko-politický aparát, v té době bylo více než odvážné. A odvěta také velmi brzo následovala. Vasil Biľak dal telefonický příkaz náčelníkovi OPS gen. Samuelu Kodajovi, a ten rozpoutal proti naší organizaci ideologický boj. Zorganizoval dvoudenní aktiv VVVO, který byl vlastně velkým monstprocesem. Na něm byla naše organizace označena jako kontrarevoluční, jejímž úmyslem je zlikvidovat KSČ. O několik dní později pak gen. Kodaj jako poslanec vystoupil v parlamentě a „odhalil“ u nás v ČSSR kontrarevoluci – k čemuž jsme mu vlastně dali podnět.

Bojovali jsme proti gen. Kodajovi několik měsíců, postupně zastrahováni odpadávali naši stoupenci, až jsem s několika jedinci zůstal sám, který se nevzdával a na všech schůzích a konferencích proti němu vystupoval.

Podal jsem za svoji osobu na gen. Kodaje stížnost za potlačování demokracie na VVVO, a to prezidentovi republiky jako vrchnímu veliteli, v den jeho zvolení prezidentem. V bláhové naději jsem věřil, že nově zvolený prezident gen. Ludvík Svoboda, kterému byla vyslovena důvěra celého národa, a stal se tak další vedoucí osobností obrodného procesu, bude mít zájem a vůli v

armádě udělat pořádek. Stížnost byla předána na ÚV KSČ, tento ji zaslal na ÚV KSS, a „šetření“ provedli pracovníci vojenského oddělení ÚV KSS. Celé dopoledne se bavili s gen. Kodajem, ale se mnou, který si stěžoval, se vůbec nikdo nebavil. Bylo mi jen na závěr ústně řečeno, že se moje stížnost nezakládá na pravdě. Psal jsem řadu článků do tehdejší A revue, Obrany lidu a Práce, ve kterých jsem kritizoval nedemokratické a zpátečnické metody gen. Kodaje. Zaslal jsem novou stížnost na ÚV KSČ se žádostí o přešetření celé situace na VVVO. Konečné řešení provedl náčelník OPS VVVO gen. Kodaj tak, že tuto naši organizaci rozpustil.

V této stalinské bolševické atmosféře, umocněné ještě nacionalistickými protičeskými náladami jsem na VVVO nemohl pracovat, a proto jsem požádal o přemístění na VA AZ Brno, ač jsem věděl, že jdu na podstatně nižší funkci, protože na VVVO jsem byl náčelníkem raketového a dělostřeleckého vyzbrojování – zástupce velitele raketového vojska a dělostřelectva. Toto přemístění bylo realizováno shodou okolností 20. srpna 1968.

Bylo to tehdy 20. srpna 1968 za slunného úterního dne, kdy jsem do Brna přicestoval. Hlásil jsem se u náčelníka katedry K-207, který se mnou šel, aby mne představil náčelníkovi 2. fakulty. Po těchto formalitách jsem se ubytoval v internátu VA na Dobrovského ulici. Večer jsem spokojeně ulehl s představou začátku nového života, a nic zlého netuše jsem usnul. Opravdu jsem tímto okamžikem zahájil novou éru mého života – ovšem takovou, jakou jsem ani ve snu nepředpokládal.

Ráno dne 21. srpna jsem po probuzení zapnul rozhlas po drátě. První slova, která jsem slyšel mi připomněla relace, které jsem jako dvanáctiletý kluk slyšel 15. března 1939: „Dnes v nočních hodinách překročila naše hranice vojska SSSR, BLR, MLR a PLR ... prezident, parlament a vláda nevyhlásila mobilizaci ... nekladte odpor ...“ atd. V prvním okamžiku mne vůbec nenapadlo, že by šlo o skutečnost. Opravdu jsem si myslil, že jde o nějakou rozhlasovou hru. Čím déle jsem ale poslouchal, tím více jsem se dostával do skutečnosti. Vzbudil jsem obyvatele sousedních pokojů, všichni jsme poslouchali a stále více a více se dostávali do kruté reality. Otevřenými okny jsme slyšeli motory těžkých letadel. Vyběhli jsme ven a na vlastní oči se přesvědčili, že to co se nám zdálo neskutečné a nemožné, je fakt. Během noci nás nikdo nevbudil, v internátě nikdo neměl jakékoliv informace. Rychle jsme se oblékli a běželi na svá pracoviště. Postupně jsme se na katedře sešli, nikdo nevěděl nic určitého, a tak jsme se shromáždili v kanceláři, kde byl rozhlasový přijímač

a poslouchali zprávy z českého rozhlasu. Když byl hlasatel přerušen střelbou a rozhlas posléze zmlkl, vybavil se mi 5. květen 1945, kdy začalo Pražské povstání a rozhlas volal o pomoc. Zdrčené jsme zůstali sedět, neschopní reakce.

Později se dostavující kolegové nás informovali, že se k Brnu od Břeclavi po silnici blíží kolona těžkého dělostřelectva, a po Brně se již pohybují tanky a vozidla sovětské armády s uprostřed namalovanými bílými pruhy. Za nějakou dobu vtrhl do kanceláře šikmooký sovětský voják se samopalem v rukou a oznámil nám: „Vy už osvoboždění“. Tento moment mne tak rozrušil, že jsem mu řekl, aby se postavil do pozoru, když mluví s důstojníky československé armády a zeptal jsem se ho, od koho že jsme osvobozeni. Vojáček byl tak zmatený, že nebyl schopen nějak odpovědět či reagovat, a tak odešel. Po vzrušené debatě všech nás přítomných jsme se rozpustili s tím, že jdeme do ulic, abychom na vlastní oči viděli, co se v Brně děje. Co se dělo – střed města byl plný lidí a také sovětských tanků a vozidel. Vzrušené debaty našich občanů s okupačními vojáky, tanky obklopené našimi lidmi, slzy v očích, výčitky a výtky za provedenou okupaci. Na výkladních skříních obchodů se začaly objevovat první nápisy, plakáty, a do dopoledne už to byly výstavy literárních či malířských děl.

Odpoledne jsem se vrátil na internát VA. Nic se nedělo. Byly prázdniny, a tak ze stálého stavu většina důstojníků měla dovolenou, a zde zůstali z větší části jen posluchači. Uvědomil jsem si to, že musím něco podniknout. Připravil jsem návrh „Prohlášení příslušníků velitelského sboru-posluchačů a stálého stavu VA AZ“ ve smyslu odsouzení okupace. Odešel jsem na ústřednu a odtud místním internátním rozhlasem svolal aktiv všech přítomných do velkého sálu internátu. Bylo vidět, že všichni čekali na nějakou iniciativu. Ihned po výzvě se sál naplnil. Byl jsem pro všechny neznámý podplukovník, první den jako příslušník VA. Představil jsem se, pronesl plamenný projev proti okupaci a navrhl sepsání a podepsání „Prohlášení ...“, které jsem přečetl tak, jak jsem si jej připravil. Bez připomínek bylo jednohlasně schváleno a rozhodnuto, že bude osobně předáno veliteli okupačních vojsk v Brně gen. Ivanovovi. Dále pak v kopii tehdejšímu krajskému tajemníkovi Alfrédu Černému, Československému rozhlasu a televizi, a další den pak odesláno velvyslanectví SSSR v Praze. Prohlášení podepsalo 219 přítomných příslušníků VA v Brně. Byl jsem zvolen vedoucím pro tuto činnost a na mou žádost byli zvoleni dva další členové, a to mjr. Svoboda za stálý stav a por. Nováček za posluchače. Jeden z nich měl osobní auto, takže jsme večer odjeli na posádkovou správu, kde jsem na stroji toto prohlášení v šesti exemplářích napsal a jednu vyhotovil v ruštině.

Pak jsme jeli doručovat „Prohlášení ...“ jednotlivým adresátům. Nezapomenutelné, a pro nás velmi pokořující, bylo přijetí u gen. Ivanova. Jeho stanoviště bylo na letišti v Tuřanech. Byli jsme všichni v uniformách, já uměl dobře rusky, a tak jsme se bez velkých problémů dostali přes všechny stráže a hlídky na silnicích a kolem letiště, až před jeho dočasnou rezidenci. Vzpomínám si, že do budovy, kde měl stanoviště gen. Ivanov, se muselo vejít po asi pěti schodech. Stráže, na moji žádost, aby nás velitel přijal jako delegaci čs. armády, nás nechali stát před budovou pod schody. Pak přišel plukovník, politický zástupce. Vyslovil jsem požadavek, že chceme mluvit přímo s gen. Ivanovem. Plukovník prohlásil, že nás nepřijme, protože odpočívá. Ani nás nenechal vystoupit po schodech na jeho úroveň, nechal nás stát pod schody, sám stál na vrchním schodu, arogantně a ironicky se s námi bavil, když zjistil, že tlumočímé názor odsuzující okupaci. Po chvíli vzrušené debaty prohlásil, že přijetí končí. Podařilo se mi vnutit mu český i ruský text „Prohlášení ...“, při čemž nás obklopilo několik goril v civilu, zřejmě orgánů NKVD či GPU. Z nenávistných pohledů i poznámek jsme se v tom okamžiku obávali internování, ale nakonec se nám podařilo dostat zpět do Brna.

Co pak následovalo pro mne dále – vyloučení, propuštění z armády, nemožnost získat odpovídající zaměstnání, protože v dokladech, které mne provázely do civilu bylo napsáno: „... Z armády musel odejít jako vedoucí kontrarevoluční živel na VVVO a jako nositel pravicově-oportunistických názorů. ...“. Posudek doplňovala známá klauzule: „... smí pracovat jen manuálně.“ Pracovní úřad mi nabídl práci horníka v uranových dolech Dolní Rožínka. Po mnoha marných pokusech získat zaměstnání mi sdělil solidní kádrovák v Ingstavu výše citované ohodnocení a přátelsky doporučil, abych se snažil získat nějaké lepší dělnické místo, protože městský výbor KSČ nikdy neschválí lepší zaměstnání odpovídající vzdělání či praxi. A pak se mi nakonec podařilo stát se řidičem z povolání u firmy Benzina, kde jsem setrval až do důchodu. Mé dcery nebyly přijaty ke studiu na střední (mladší) ani vysoké (starší) škole.

Již po propuštění z armády jsem byl v listopadu 1972 předvolán na Vyšší vojenský soud v Trenčíně k vyšetřování odborem VKR ve věci trestného činu § 107 odst. 1. písmeno „a“ trestního zákona – vyžazení státního tajemství. Tam jsem se dozvěděl, že je snaha svalit na mne vinu za ztrátu přísně tajného dokumentu a obžalovat mne za tento čin. Šlo o ztrátu „Plánu materiálního zabezpečení operačního a mobilizačního rozvinutí vojsk výzbrojí, municí a raketami“. Naštěstí jsem dokázal toto obvinění vyvrátit.

Po sametové revoluci v roce 1989 a po zveřejnění všech dokumentů z období totality jsem se dozvěděl, že jsem veden pod číslem 146 v seznamu bývalých vojáků z povolání, kteří se „... v letech 1968-1969 dopustili závažných chyb, porušili vojenskou přísahu a rozkazy ministra obrany ...“, zvaném Akce Norbert. Že to byl seznam osob, určených k likvidaci, není třeba rozvádět.

Na závěr těchto vzpomínek chci poznamenat svůj názor na různá dnešní hodnocení Pražského jara. Není pravda, že každý, kdo tehdy nosil červenou knížku, měl zásluhu na tvorbě a činnosti totalitního režimu. Toto jsem se totiž dočetl v novinách ve vzpomínkách na 21. srpen 1968. Právě mezi těmito lidmi, kteří sice tu knížku měli, bylo mnoho těch, kteří závčas prohlédli. S tím, co se dělo, nesouhlasili, ale ze zkušenosti z krvavého potlačení „kontrarevolucí“ v NDR, Maďarsku i Polsku vymysleli a prosazovali přijatelnější možnosti úniku z totalitního režimu. Po lednu 1968 svítla naděje vymanění se z bolševického jha a nastolení demokracie formou socialismu s lidskou tváří. Bohužel se to nepodařilo a přijely tanky a půlmilionová okupační armáda. A ti lidé, kteří se takto angažovali, na to i svými rodinami šeredně doplatili. A naopak ti, kteří zůstali v anonymitě, ti žijí klidně a spokojeně dál. A ty, kteří se angažovali a byli postiženi, ty házejí do jednoho pytle s opravdovými bolševiky, estébáky a politruky.

První trhlina v mém nazírání byl únor 1948, kdy jako vojenský akademik jsem prožíval vyhození z armády důstojníky ze Západu, i mnohých mých spolužáků. Dále politické procesy padesátých let, odhalení Stalina jako zločince, krvavého potlačování „kontrarevolucí“ v sousedních zemích a pochopitelně korunu tomu daly události roku 1968, které jsem právě popsal.

Osobní příběh Ing. plukovníka v.v. Antonína Suchého z Olomouce

Po krátké zimě roku 1968 nastalo jaro. Jaro však jiné, jaro radostnější. Ano, přišlo jaro pražské a s ním sled událostí, které poznamenaly osudy každého z nás, bývalých vojáků z povolání i všech občanů naší vlasti.

Tehdejší vedení KSČ v čele s Alexandrem Dubčekem nadchlo drtivou většinu občanů naší republiky svými proklamativními prohlášeními k „budování socialismu s lidskou tváří“. V celé naší společnosti tehdy sílily požadavky na přehodnocení našeho politického i hospodářského vývoje, požadavky na prosazení demokratických principů v řízení společnosti, požadavek na odstranění cenzury, požadavek na přehodnocení našich politických i hospodářských vztahů se zeměmi Varšavské smlouvy, především pak se Sovětským svazem. To vše i mimo jiných problémů patřilo k Pražskému jaru 1968. Pochopitelně i příslušníci tehdejší Československé armády nebyli ušetřeni celospolečenského klimatu, v drtivé většině se ztotožňovali s politikou tehdejšího vedení KSČ v čele s Alexandrem Dubčekem.

Co následovalo ve vnitropolitickém vývoji v průběhu prvního pololetí r. 1968 nemíním rozvádět, pamětníkům všech těchto událostí je to známo, a není tedy mým cílem tohoto kratičkého vzpomínání tyto události podrobněji rozebírat. Pochopitelně změny, které Pražské jaro 1968 v naší zemi nastolilo, se nemohly nesetkat s nevolí tehdejších představitelů Varšavské smlouvy, především pak představitelů ÚV KSSS v čele s Leonidem Brežněvem, A tak již v průběhu letních měsíců t.r. probíhalo na našem území velitelsko-štabní cvičení pod názvem Šumava, zahájené 20. června 1968 s cílem důkladné rekognoskace našeho území a k přímému politickému nátlaku na naší republiku a její představitele. Po provedeném cvičení se odsun cvičících vojsk z našeho území neustále odkládal a komplikoval. Koncem měsíce července dosáhly přípravy na vojenskou intervenci do naší země rozsáhlých rozměrů.

Přes celou řadou jednání představitelů zemí VS s našimi představiteli s cílem zastavit demokratizační proces v naší zemi bylo nakonec rozhodnuto tento proces zastavit silou tj. přímou intervencí vojsk Varšavské smlouvy. Tak byla naše republika našimi tehdejšími spojenci ve Varšavské smlouvě v noci z 20. na 21. srpna přepadena a v průběhu dalších dnů zcela obsazena vojsky VS. Do dějin naší země se k 15. březnu 1939, kdy nás napadlo fašistické Německo přiřadil i 21. srpen 1968. Kdo z nás prožil tyto události, jistě mu navždy zůstanou v paměti jako dny, na které se s radostí nevzpomíná, ale také jako dny, na které nelze nikdy zapomenout.

Rok 1968 mě zastihl ve funkci náčelníka štábu 10. proti radiotechnického leteckého oddílu na letišti v Přerově. Bylo mi teprve 36 let. V těchto letech je člověk plný energie, elánu, službě v armádě a zastávané funkci dává vše co dovede, všechny své schopnosti, mnohdy i své zdraví a mnohdy tak činí i na úkor své rodiny. Náš útvar, jehož velitelem byl v této době pplk. Ing. Milan Svoboda, plnil v sestavě 10. letecké armády speciální úkol radiotechnického průzkumu a případného rušení radiotechnických prostředků. Tyto úkoly byly prováděny osádkami letounů IL-28 a IL-14.

Šlo o útvar, který byl založen v roce 1965. Létající personál tvořili vynikající piloti a technici. Letovodi, palubní střelci-radiotelegrafisté, byli zde technici řady speciálních odborností a příslušníci štábu i zabezpečujících součástí z dříve zrušených leteckých útvarů. Dá se z pýchou říci, že to byli lidé službě ve vojenském letectvu tehdejší ČSLA oddaní a všestranně připravení. Zástupcem velitele pro politické věci byl mj. Karel Novotný. Na letišti mimo náš útvar byl v dané době také dislokovaný 6. stíhací bombardovací letecký pluk a jeho dva zabezpečující útvary (prapor RTZ a letištní prapor).

Vstupem vojsk VS do naší země jsme byli zcela nečekaně vrženi do situace, kterou jsem si ani ve snu nedovedl představit. Naši zemi přepadla a najednou okupovala vojska VS. Útvary ČSLA, jejich rozmístění, letiště, se staly ihned v prvních hodinách cílem eliminace jakýchkoliv snah k odporu. Tak tomu bylo i v Prešově. Naše kasárna byla obklíčena tanky, obrněnými transportéry, a všechny hlavně kanonů mířily na budovu štábu a jednotlivých součástí útvaru. Dříve než k tomu však došlo, velitel útvaru pplk. Ing. Milan Svoboda se zachoval jako pravý vlastenec a nechal na nádvoří kasáren nastoupit útvar k provedení nové vojenské přísahy, jejíž text byl upraven. Vzletová a přistávací dráha letiště byla zablokována rozmístěním nepojízdné automobilní techniky, což neumožnilo od samého počátku využít toto letiště k přistávání dopravních letadel s vojsky nebo bojovou technikou. Od 22.8. bylo letiště trvale blokováno střehem ze vzduchu stíhacími letouny vojenského letectva VS s cílem zabránit případným vzletům našich letounů. Silami a prostředky útvarů bylo vstupováno do radiových sítí velení letectva za účelem rušení těchto frekvencí. Vlastní letiště bylo obsazeno v ranních hodinách 23.8. Příslušníci strážní služby byli odzbrojeni, zbraně jim odebrány, dispečer a příslušníci povětrnostní služba konající službu na stanovišti řízení letového provozu byli přinuceni okamžitě opustit svá pracoviště.

Tady je třeba znovu ocenit rozhodnost a postoje velitele útvaru pplk. Ing. Milana Svobody, který i v těch nejkritičtějších situacích udržel u útvaru vysokou kázeň a nedošlo k žádnému natolik vážnému konfliktu s okupačnímu vojsky, který by si mohl vyžádat i oběti na lidských životech. Velitel útvaru Sovětské armády s ozbrojeným doprovodem se dostavil na štáb útvaru k jeho veliteli se sdělením, že plní internacionální pomoc našemu lidu proti kontrarevoluci. Nabízená podávaná ruka byla odmítnuta. Odešel s nepořízenou. Platilo heslo „ani vodu okupantům“. Nosili jsme na čepicích trikolory. Kasárna i letiště byla obklíčena, hlavně děl byly stále namířeny stejným směrem. To trvalo několik dnů, pak bylo letiště zcela obsazeno.

Veškeré tyto aktivity útvaru proti okupantům byly v následném období normalizace připočteny jednotlivým funkcionářům, především pak jeho veliteli. Náš útvar byl prohlášen za kontrarevoluční a v roce 1969 byl zrušen. Někteří příslušníci útvaru byli přemístěni k jiným útvarům, jiní postupně protiprávně propouštěni z armády v letech 1970 a dalších.

Mně bylo zrušeno členství v KSČ, následně jsem byl přemístěn k odloučené části 1. dopravně-výsadkového pluku do Prostějova, pak postupně snižován ve služebním zařazení a v dalším období přinucen odejít do zálohy. Rozpadla se mi rodina, otec mé bývalé manželky byl zanícený komunista a spolu se svým starším synem, bývalým příslušníkem StB v Šumperku se postarali, abych to v dalším životě neměl vůbec jednoduché. Nevlastního syna své druhé manželky jsem stěží dostal do učebního poměru na obráběče kovů, dceru jako prodavačku. Než však došlo ke zrušení našeho útvaru, bylo třeba také pracovat a žít. Vyžadovalo si to jednání s představiteli sovětské armády, která byla mnohdy tak nedůstojná, že je nebudu ani popisovat. Museli jsme prosadit provádění nezbytných prací na letecké a zabezpečovací technice, usilovali jsme o navrácení odcizených zbraní příslušníkům strážní služby, o prosazení požadavků na zahájení letového výcviku k udržení rozlétanosti osádek letounů. To vše se v počátečním období pobytu vojsk VS na našem území konalo v podmínkách, kdy nadřízený štáb 10. letecké armády nechal své podřízené útvary zcela na pospas osudu.

Nepatřím mezi nejvíce postižené. Rozpadla se mi však rodina a celý život byl poznamenán uváděnými skutečnostmi. I v občanském životě jsem nesl Kainovo znamení a neminul mě osud poznat práci u obchodní organizace, na vrátnicích, ve skladech a v kotelnách. Teprve mé druhé manželství mi dalo další vzpruhu do života. Bohužel i moji druhou manželku stihl osud propuštění ze zaměstnání na Městském národním výboru v Olomouci, kde pracovala jako stavební technička, a nakonec byla přijata do Moravských železáren v Olomouci - Řepčíně.

Co říci závěrem? Nerad mluvím o sobě, nerad se vracím k věcem minulým. Vždy jsem se snažil pomáhat jiným, službě v armádě jsem obětoval svá nejlepší léta, plnil povinnosti v zastávané funkci dle svého nejlepšího svědomí. Neangažoval jsem se v politické práci, nezastával jsem žádnou stranickou funkci. Služba u vojenského letectva byla pro mě naplněním mých snů z dětství, prožitím na Českomoravské vysočině. Prožil jsem chudé, ale krásné dětství dítěte chudých rodičů. Vyučil jsem se brusičem skla a touha sloužit u letectva mě přivedla do Školy důstojnického dorostu. Tam začala má vojenská kariéra. Při pohledu zpět se nemusím za své postoje a práci stydět.

Po roce 1989 jsem se zapojil do práce ve Sdružení vojenská obroda, později Vojenského sdružení rehabilitovaných. Předsevzal jsem si aktivně pomáhat všem těm, kteří byli po roce 1948 a po roce 1968 z armády protiprávně pro své vlastenecké postoje propuštěni. Za dobu mé služby v armádě se v dané době stal bývalý velitel 10. prtlo plk. Ing. Milan Svoboda vzorem vlastence, a trvale k němu chovám nejvyšší úctu a obdiv. Svoji rehabilitaci chápu jako povinnost vrátit naší společnosti to, co jsem jí stále dlužen. Samotná skutečnost, že i můj syn Pavel slouží v hodnosti majora u 33. základny vrtulníkového letectva na letišti v Přerově, kde mě zastihl osudový 21. srpen 1968, mě naplňuje radostí a pocitem, že i já jsem učinil a nadále činím se prospěch své vlasti a její armády vše, co je v mých silách.

Vydalo: Vojenské sdružení rehabilitovaných Armády České republiky

Tisk: Aldig, s.r.o.

Do tisku: 2014

Nákladem: 300 ks

K vydání připravil: Petr Baubín